

B. MÁNYA ÁGNES

AZ ÉN FALUM – SZÓGYÉN

Az Érsekújvár és Párkány között majdnem félúton található Szógyén, a szülőfalum, persze más értelemben, mint a múlt század negyvenes éveiben világra jött szüleimnek és három nagyszülőmnek is volt. Ez az a hely, ahol életem első huszonnégy évében éltem.

Már az őskori emberek is letelepedésre alkalmasnak tartották a mai település elődjét, mint arról a Kr. e. 4. évezred környékéről származó régészeti leletek tanúskodnak: az egyik, egy antropomorf edény még Szógyén újkori címerébe is bekerült. Ha minden igaz, a közelben elmélkedett oly sokat Marcus Aurelius, a filozófus császár, és vívott döntő ütközetet a kvádok ellen. A falu az államalapítás után az esztergomi érsek birtoka lett, és az is maradt egészen a 19. század közepéig. Közben pusztította tatár, dúlta török, de mindig meg tudott újulni, igaz, a lakosság egy részét német és szláv telepésekkel pótolni kellett. Attól fogva a település sajátos se vedel, se nélküled viszonyban, két „önálló” faluként, Német-, illetve Magyarszógyén néven működött az 1944-ben bekövetkezett hivatalos egyesülésig. A néphagyomány szerint maga II. Rákóczi Ferenc, a nagyságos fejedelem is tanácskozott itt az ún. pappince mellett ma is zöldellő hársfák alatt. Petőfi Sándor is járhatott a faluban, és találkozhatott a jegyzőként működő Pathó Pál úrral, aki versírásra ihlette a költőt. Pathó Pál ugyan nem a faluban született, de ötvenéves korában („Ej, ráérünk arra még!”), már másodsor, innen nősült, itt vállalt hivatalát, és itt is van eltemetve. A Pest–Bécs vasútvonal (nagy bánatomra) széles ívben elkerülte Szógyént, így a kései utódok kénytelenek autózni, vagy a meglehetősen gyér autóbusszjáratok valamelyikével eljutni a szomszéd település vasútállomására, ha dolguk akad a falujuk határán kívül. Ennyi kritika a jövőbe nem igen látó, bizonyára a jól termő földjeiket féltő ősök rovására még azt hiszem, belefér.

A helyi alapiskola névadója, Csongrády Lajos (1843–1919) kántor és főtanító nem itt született (a testvérei már igen), de életének legjavát a községben töltötte. A maga korában igazán úttörő pedagógusnak számított: jól tanuló diákjainak könyvet ajándékozott, kezdetleges sokszorosítóval készített saját tankönyvekből tanított, az iskola épületében múzeumot rendezett be, kántorként pedig egyházi énekeket és imádságokat gyűjtött össze és adott ki a hívek számára.

A szógyényiek hősiessen helytálltak az első és a második világháború idején a falu lakossága is megszervezte a magáét, hiszen a háború vége felé a gyorsan változó frontvonal Szógyén határában húzódott, így hol a németek, hol a szovjetek miatt voltak közvetlen veszélyben. A szógyényiek a csehszlovák időkben is büszkén vállalták magyarságukat: a kitelepítés idején a hatóságok rengeteg családot kényszerítettek szülőföldjük elhagyására. Sokan közülük – így a rokonaim is – idővel beköltöztek a városba, Tatára. Ezért is mondják: „Tata a legnagyobb szógyényi város!”

A szocializmus éveiben a helyi Csehszlovák – Szír Barátság EFSz kítűnő eredményével volt tele az országos sajtó: a „jééerdé” fóliasátrai alatt még kivit is természetettek! Hogy milyen volt, nem tudom, sosem ettem belőle. Dimbes-dombos szülőfalum mindig is a szőlőről meg a belőle készült borról volt ismert.

Húsz éve máshol élek. Szógyénbe csak vendégként, a szüleimhez megyek. Jóleső érzés megállni, emlékezni a nagyszüleim sírjánál, báméskodni, imádkozni a tekintélyes, már-már városias méretű Nagyboldogasszony-templomban és a második világháborúban lerombolt Szent Mihály-templom kövei között, vagy szóba elegyedni gyermekkorom „szereplőivel”. Ilyenkor igazán elememben érzem magam.